

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

10 stycznia 2025 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Marta Romańska (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Grzegorz Misiurek

SSN Dariusz Zawistowski

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 10 stycznia 2025 r. w Warszawie
skargi kasacyjnej B.M.

od wyroku Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu

z 11 stycznia 2022 r., I ACa 391/21,

w sprawie z powództwa B.M.

przeciwko Syndykowi masy upadłości Banku spółce akcyjnej w W.

o pozbawienie tytułu wykonawczego wykonalności

1) oddała skargę kasacyjną;

2) zasądza od powódki na rzecz pozwanego kwotę 5.400 (pięć tysięcy czterysta) zł z odsetkami w wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie w spełnieniu świadczenia pieniężnego za czas po upływie tygodnia od doręczenia powódce odpisu niniejszego wyroku, tytułem kosztów postępowania kasacyjnego.

Grzegorz Misiurek

Marta Romańska

Dariusz Zawistowski

UZASADNIENIE

Powódka B.M. wniosła o pozbawienie w całości wykonalności bankowego tytułu egzekucyjnego (b.t.e.) nr BTE [...], wystawionego przez Bank SA w W. 26 maja 2014 r. i zaopatrzonego w klauzulę wykonalności postanowieniem referendarza sądowego w Sądzie Rejonowym w Oławie z 30 czerwca 2014 r., I Co 1027/14, z uwagi na nieistnienie obowiązku stwierdzonego tym tytułem, jako dotyczącego zapłaty świadczeń z umowy kredytu zawartej 15 listopada 2007 r., nieważnej lub której abuzywne postanowienia są w stosunku do powódki bezskuteczne.

Pozwany Bank SA w W. wniósł o oddalenie powództwa, gdyż kredyt indeksowany do CHF został udzielony powódce na jej wniosek, po oświadczeniu, że zapoznała i akceptuje ryzyko kursowe i wynikające ze zmiennej stopy procentowej. W 2009 r. strony aneksowały umowę i usunęły z niej odwołanie do bankowej tabeli kursów wprowadzając odwołanie do kursu sprzedaży walut NBP, chociaż wcześniej kursy w bankowej tabeli były wyliczane w oparciu o uzasadnione czynniki rynkowe, w szczególności cenę CHF na rynku międzybankowym, na którym pozwany uzyskiwał finansowanie dla akcji kredytowej w CHF.

Wyrokiem z 20 października 2020 r. Sąd Okręgowy we Wrocławiu pozbawił wykonalności b.t.e. nr BTE [...] wystawiony 26 maja 2014 r. przez Bank SA w W. przeciwko powódce i zaopatrzonego w klauzulę wykonalności postanowieniem Sądu Rejonowego w Oławie z 30 czerwca 2014 r., I Co 1027/14, w całości.

Sąd Okręgowy ustalił, że w 2007 r. powódka, jako strona kilku umów kredytów m. in. z Bankiem.1 SA, Bankiem.2 SA oraz Bankiem.3 SA i mająca trudności z ich spłatą, rozpoczęła poszukiwania kredytu konsolidacyjnego. Polecony pośrednik przedstawił jej ofertę kredytu indeksowanego do CHF, jako tańszego od złotowego. Powódka zainteresowała się ofertą z uwagi na niski koszt obsługi kredytu i 26 czerwca 2007 r. złożyła w oddziale Banku SA wniosek o udzielenie kredytu indeksowanego do CHF, a 15 listopada 2007 r. zawarła z tym bankiem umowę kredytu hipotecznego nr [...] na okres 360 miesięcy w kwocie 1.309.901,56 zł indeksowanego kursem CHF, przy czym rzeczywista równowartość zadłużenia powódki w CHF miała być określona po wypłacie ostatniej transzy kredytu. Powódka oświadczyła, że jest świadoma ryzyka kursowego związanego ze zmianą kursu waluty indeksacyjnej w stosunku do złotego w całym okresie kredytowania i je

akceptuje. Oprocentowanie kredytu było zmienne i na dzień zawarcia umowy wynosiło 6,56 % w skali roku, a składało się z sumy obowiązującej stawki DBCHF i stałej marży banku wynoszącej 3,72 %. Powódka oświadczyła, że jest świadoma ryzyka wynikającego ze zmiennego oprocentowania w całym okresie kredytowania i akceptuje to ryzyko.

Wysokość rat odsetkowych miała być określona w harmonogramie spłat doręczonym powódce w dniu wypłaty poszczególnych transz kredytu, zaś wysokość rat kapitałowo-odsetkowych - w harmonogramie spłat doręczonym po wypłacie wszystkich środków. W dniu wypłaty kredytu lub każdej z transz kwota wypłaconych środków miała być przeliczona do CHF według kursu walut określonego w tabeli kursów obowiązującego w dniu uruchomienia środków. Wysokość zobowiązania powódki (raty kredytu) miała być ustalana jako równowartość wymaganej spłaty w CHF, po jej przeliczeniu według kursu sprzedaży walut określonego w bankowej tabeli kursów walut dla kredytów dewizowych oraz indeksowanych kursem walut obcych do CHF obowiązującego w dniu spłaty.

Bank mógł m. in. wypowiedzieć umowę kredytu w całości lub w części w razie stwierdzenia, że warunki jego udzielenia nie zostały dotrzymane lub w razie zagrożenia terminowej spłaty kredytu z powodu złego stanu majątkowego kredytobiorcy, a w szczególności w przypadku niespłacenia dwóch rat odsetkowych lub odsetkowo-kapitałowych lub skierowania egzekucji do nieruchomości stanowiącej zabezpieczenie spłaty kredytu. Gdyby powódka po upływie okresu wypowiedzenia nie uregulowała należności, bank, w następnym dniu po upływie terminu wypowiedzenia, miał przewalutować całe wymagalne zadłużenie na złote, z zastosowaniem aktualnego kursu sprzedaży dewiz określonego w tabeli kursów. Poczynając od dnia przewalutowania bank miał pobierać od wymagalnego kapitału karne odsetki w wysokości 2-krotności oprocentowania kredytów udzielonych w złotych.

8 sierpnia 2008 r. powódka i poprzednik prawny pozwanego zawarli aneks nr 1 do umowy kredytu, zgodnie z którym zwiększono kwotę kredytu o 657.237,65 zł z przeznaczeniem jej na pokrycie części kosztów budowy domu mieszkalnego.

12 sierpnia 2008 r. powódka podpisała dokument sporządzony na przygotowanym przez pozwanego wzorze, zatytułowany: Oświadczenie

kredytobiorcy o wyborze waluty obcej. Przedstawiono w nim wysokość rat kredytu w złotych i w CHF, a także wzrost wysokości raty kredytu indeksowanego do CHF przy założeniu, że kurs CHF wzrośnie o wartość stanowiącą różnicę między maksymalnym i minimalnym kursem CHF z okresu ostatnich 12 m-cy, tj. o 0,234 PLN (co daje wzrost o 11,21%).

Kwota postawionego do dyspozycji powódki kredytu wyniosła ostatecznie 1.874.739,21 zł i w części przekazana została na spłatę jej dotychczasowych zobowiązań. Od sierpnia 2009 r. do marca 2011 r. strony podpisały 7 aneksów do umowy kredytu, w których zmieniały zakres zabezpieczenia jego spłaty.

29 października 2009 r. strony podpisały aneks nr 4 do umowy, w którym postanowiły, że wpłaty na rachunek podany w aktualnym harmonogramie powinny być dokonywane w złotych. Wysokość zobowiązania miała być ustalana jako równowartość wymaganej spłaty wyrażonej w CHF, po jej przeliczeniu według kursu sprzedaży walut ustalonego przez Narodowy Bank Polski.

Powódka regularnie spłacała raty kredytu w złotych aż do 2011 r., po czym zaprzestała spłat. Do 26 września 2011 r. spłaciła łącznie kwotę 1.421.810,10 zł.

Oświadczeniem z 2 lipca 2012 r., doręczonym powódce 10 lipca 2012 r., pozwany wypowiedział jej umowę kredytu z zachowaniem 30-dniowego okresu wypowiedzenia.

26 maja 2014 r. pozwany wystawił b.t.e. nr BTE [...], w którym określił wymagalne zobowiązanie powódki z tytułu umowy kredytu nr [...] z 15 listopada 2007 r. na kwotę 2.808.593,42 zł, w tym 2.089.936,12 zł należności głównej (niespłacony kapitał), 55.041,87 zł odsetek umownych za korzystanie z kapitału w okresie od 1 grudnia 2011 r. do 16 sierpnia 2012 r., od kwoty niespłaconego kapitału w okresie od 1 stycznia 2012 r. do 26 maja 2014 r. oraz 30 zł opłat i prowizji; od kwoty 2.089.936,12 zł od 27 maja 2014 r. bank w b.t.e. naliczał dalsze odsetki w wysokości średniego oprocentowania WIBOR 3M powiększonego o 25 punktów procentowych, zaś od kwoty 55.041,87 zł od 27 maja 2014 r. dalsze odsetki ustawowe.

Postanowieniem referendarza w Sądzie Rejonowym w Oławie z 30 czerwca 2014 r. wystawionemu przeciwko pozwanej b.t.e. nadano klauzulę wykonalności co

do kwoty 2.145.007,99 zł z odsetkami ustawowymi liczonymi od kwoty 55.041,87 zł od 27 maja 2014 r. i oddalano wnioski w pozostałym zakresie. W oparciu o ten tytuł wykonawczy pozwany wszczął w stosunku do powódki postępowanie egzekucyjne, które prowadził Komornik Sądowy przy Sądzie Rejonowym w Oławie. Postępowanie to jest zawieszone.

W momencie wypowiedzenia powódce umowy kredytu, przy założeniu, że kredyt jest kredytem złotowym oprocentowanym według stawki LIBOR, powódka posiadałaby nadpłatę w kwocie ok. 36.000 zł, a w konsekwencji nie posiadałaby zadłużenia uzasadniającego wypowiedzenie umowy kredytu. W przypadku zastąpienia mechanizmu przeliczania walut przewidzianego w umowie kursami publikowanymi przez NBP, na chwilę sporządzenia przez pozwanego oświadczenia o wypowiedzeniu umowy, przy uwzględnieniu wszystkich wpłat dokonanych przez powódkę, nie posiadałaby ona zadłużenia uzasadniającego wypowiedzenie umowy kredytu.

27 sierpnia 2020 r. syn powódki wpłacił pozwanemu kwotę 303.934,28 zł.

Sąd Okręgowy stwierdził, że przedmiotem świadczenia obu stron, zgodnie z postanowieniami umowy kredytu, była waluta polska, zaś sam kredyt był indeksowany. Obecnie taka konstrukcja umowy kredytu jest wprost przewidziana w art. 69 ust. 2 i 3 ustawy z 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe (Dz.U. z 2024 r., poz. 1646; dalej - pr. bank.). Jednak również przed zmianą powołanego przepisu, tj. przed 26 sierpnia 2011 r., umowa kredytu indeksowanego do waluty obcej mieściła się w ogólnej konstrukcji umowy kredytu bankowego i stanowiła możliwy jej wariant (art. 353¹ k.c. w związku z art. 69 pr. bank.). Oceniana w sprawie umowa kredytu waloryzowanego (indeksowanego) do waluty obcej nie jest zatem nieważna z uwagi na wprowadzenie do niej mechanizmu waloryzacji. Prawdliwość mechanizmu waloryzacji podlega ocenie w świetle art. 385¹ § 1 k.c. oraz art. 3 ust. 1 Dyrektywy Rady UE 93/13/EWG w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (dalej – dyrektywa 93/13). Dla wyniku postępowania nie ma znaczenia czy postanowienia umowne kształtujące mechanizm waloryzacji zostaną uznane za określające świadczenia główne stron czy też nie. Kontrola postanowień umownych dotyczących głównych świadczeń stron jest bowiem wyłączona tylko wtedy, gdy są one sformułowane w sposób jednoznaczny (art. 385¹ § 1 k.c.).

W ocenie Sądu Okręgowego, postanowienia zawarte m. in. w § 9 ust. 2 i § 10 ust. 3 umowy, stanowiące klauzule waloryzacyjne (przeliczeniowe) zobowiązania powódki, są niedozwolone jako niezgodnie z dobrymi obyczajami i rażąco naruszające jej interes. Klauzule przeliczeniowe zawarte we tych postanowieniach umownych nie są jasne i nie kształtują jednoznacznie sytuacji powódki jako konsumenta (art. 22¹ k.c.), nie zostały one uzgodnione indywidualnie z powódką poza tylko kwotą kredytu i czasem trwania umowy, ewentualnie wysokością oprocentowania i prowizji banku, lecz pochodzą z wzorca stworzonego przez bank. Zgodnie z postanowieniem § 1 ust. 1 umowy w związku z § 6 pkt 1 i § 9 ust. 2 oraz § 2 aneksu nr 1 do umowy, udzielony powódce kredyt w łącznej kwocie 1.967.139,21 zł został denominowany do CHF według kursu kupna walut dla CHF, obowiązującego w banku w dniu uruchomienia kredytu. Już zatem na etapie określania wysokości zobowiązania w związku z uruchomieniem kredytu nastąpiło odwołanie do kursu ustalonego jednostronnie przez pozwanego, bez jakiegokolwiek wpływu na powyższe powódki. Postanowienie umowne, podobnie jak związany z umową kredytu regulamin, nie zawierają jakichkolwiek sprawdzalnych postanowień opisujących mechanizm wyznaczania kursu, a w konsekwencji - wysokości zobowiązania powódki zaciągniętego na okres 30 lat. Postanowienie umowne upoważniało bank do całkowicie jednostronnego określenia zarówno wysokości kursu kupna CHF, jak i wysokości zobowiązania powódki. Takie uprawnienie banku, pozbawione jakiegokolwiek kontroli ze strony powódki, jest sprzeczne z zasadami współżycia społecznego, regułami uczciwości i lojalności względem kontrahenta. O ile określenie mechanizmu waloryzacji kształtuje w istocie główne świadczenie strony, to oceniane w sprawie postanowienia nie są jednoznaczne, lecz przeciwnie - blankietowe. Pozwany nie wykazał, żeby należycie wypełnił obowiązek informacyjny względem powódki odnośnie do ryzyka walutowego, które po związaniu się umową będzie ponosić.

Postanowienia umowne przewidujące mechanizm waloryzacji kredytu do waluty obcej, Sąd Okręgowy uznał za nieuczciwe w rozumieniu art. 3 ust. 1 dyrektywy 93/13 i art. 385¹ § 1 k.c. Dla tej oceny nie ma znaczenia faktyczny sposób wykonywania umowy, a więc to czy w istocie bank ustalał kursy walut w sposób znacznie odbiegający od rynkowych, czy też określanych przez NBP oraz jak je

ustalał. Po eliminacji klauzuli zawartych w § 1 ust. 1, § 6 ust. 1, § 9 ust. 2 i § 10 ust. 3 umowy nie ma możliwości zastąpienia ich przepisami dyspozytywnymi.

Sąd Okręgowy uznał, że łącząca strony umowa z 15 listopada 2007 r., po eliminacji z niej postanowień zawierających klauzule abuzywne, pozostaje ważna, gdyż nie zmienia się jej zasadnicza konstrukcja. Powódka ma obowiązek zwrócić pozwanemu otrzymaną od niego i wykorzystaną przez siebie kwotę kredytu, która została jej wypłacona w złotych. Nie ulega też zmianie zasada odpłatności korzystania z kapitału kredytu, które jest określone w umowie. Eliminacja abuzywnej klauzuli waloryzacyjnej nie prowadzi do zmiany wysokości i zasad ustalania oprocentowania według stawki LIBOR. Nie ma przy tym znaczenia, że pozwany najprawdopodobniej nie ustaliłby wysokości oprocentowania kredytu złotowego według tej stawki. Kryterium hipotetycznej woli stron mogłoby mieć znaczenie w świetle art. 58 § 3 k.c., lecz nie można go stosować do skutków eliminacji niedozwolonych postanowień umownych.

Przy założeniu, że udzielony powódce kredyt jest kredytem złotowym oprocentowanym według stawki LIBOR, w momencie wypowiedzenia powódce umowy kredytu, nie miała ona w stosunku do banku zadłużenia, które by uzasadniało złożenie takiego oświadczenia i wystawienie b.t.e. Ta okoliczność czyniła zasadnym powództwo oparte na art. 840 § 1 pkt 1 k.p.c.

Wyrokiem z 11 stycznia 2022 r. Sąd Apelacyjny we Wrocławiu w uwzględnieniu apelacji pozwanego zmienił wyrok Sądu Okręgowego w ten sposób, że powództwo oddalił.

Sąd Apelacyjny zaakceptował ustalenia faktyczne Sądu Okręgowego, lecz dodatkowo ustalił, że powódka z zawodu jest lekarzem. W Krajowym Rejestrze Sądowym figuruje pod firmą „Praktyka [...] B.M.” Sp. z o.o. W. W 1997 r. powódka wraz z mężem zakupiła zrujnowane gospodarstwo rolne z budynkami gospodarczymi (kurnikami) o łącznej powierzchni 2,5 ha, które przystosowywała do celów mieszkalnych. Zniszczoną kotłownię przebudowała na dom do zamieszkania dla niej, męża i trójki dzieci.

1 stycznia 1999 r. powódka rozpoczęła działalność gospodarczą pod nazwą Usługi [...] B.M. Zgodnie z CEIDG stałym miejscem wykonywania działalności gospodarczej była ul. G., C. Powódka zaprzestała wykonywania działalności 31 marca 2017 r., a z rejestru wykreśliła ją 13 kwietnia 2017 r. Zgodnie z PKD przedmiotem działalności gospodarczej powódki były: roboty budowlane związane ze wznoszeniem budynków mieszkalnych i niemieskalnych, kupno i sprzedaż nieruchomości na własny rachunek, sprzedaż hurtowa

niewyspecjalizowana, sprzedaż hurtowa odpadów i złomu, sprzedaż hurtowa drewna, materiałów budowlanych i wyposażenia sanitarnego, sprzedaż hurtowa metali i rud metali, pozostałe specjalistyczne roboty budowlane, gdzie indziej niesklasyfikowane, wykonywanie pozostałych robót budowlanych wykończeniowych; malowanie i szklenie, posadzkarstwo, tapetowanie i oblicowywanie ścian, zakładanie stolarki budowlanej, tynkowanie, realizacja projektów budowlanych związanych ze wznoszeniem budynków.

Na stronie internetowej www.odi.pl widnieje oferta firmy Usługi [...] B.M. , a jako osoba do kontaktu wskazany jest najstarszy syn powódki T.M. (<https://www.odi.pl/> [...] data dostępu 05.01.2022 r., godz. 10:11).

Środki uzyskane z kredytu z 2007 r. powódka przeznaczyła na spłatę wcześniejszych zadłużeń, wykończenie domu oraz na stworzenie obiektu do uprawiania jazdy konnej. Dzieci powódki uprawiały jeździectwo, aktualnie jeden syn zajmuje się tym zawodowo. Budynek po jednym z kurników w gospodarstwie rodzina powódki przekształciła na stadninę, początkowo z 10, a następnie z 20 boksami dla koni. Drugi budynek został przez tę rodzinę przekształcony w krytą ujeżdżalnię za około 80.000 - 100.000 zł. Powódka zakupiła samochód ciężarowy dostosowany do przewozów koni za 80.000 - 100.000 zł. Na potrzeby startu jej dzieci w zawodach jeździeckich, powódka wraz z mężem założyła klub jeździecki, który działa do dziś. Z założonej stadniny koni rocznie pochodziły 3 żrebaki, które po 5-6 latach powódka sprzedawała za około 10.000 - 20.000 zł.

W 2008 r. powódka rozpoczęła budowę 3 domów jednorodzinnych z przeznaczeniem w przyszłości dla swoich dzieci, które wówczas miały odpowiednio 18, 20 i 22 lata. Na podstawie aneksu z listopada 2008 r. do umowy z 2007 r. powódka zwiększyła kwotę kredytu o 657.237,65 zł, które częściowo zostały przeznaczone na budowane domy dla dzieci. Z uwagi na problemy finansowe i brak możliwości wykończenia rozpoczętej budowy powódka poczynając od 2009 r. sukcesywnie sprzedawała, w stanie surowym, każdy z budowanych dla dzieci domów, a środki ze sprzedaży przeznaczyła na częściową spłatę zadłużenia.

Następnie na terenie gospodarstwa powódka w ramach prowadzonej działalności gospodarczej wybudowała jeszcze 5 domów, z których 4 zostały sprzedane, a otrzymane ze sprzedaży domów środki powódka przeznaczyła na częściową spłatę zadłużenia kredytu z 2007 r. Powódka spłaciła łącznie kwotę 1.421.810,10 zł.

Do uzupełnienia ustaleń doszło w związku z badaniem zarzutów apelującego, który kwestionował przypisanie powódce statusu konsumenta w umowie kredytowej. Sąd Apelacyjny ocenił, że zarzut ten został trafnie podniesiony. Zgodnie z art. 22¹ k.c. za konsumenta uważa się osobę fizyczną dokonującą z przedsiębiorcą czynności prawnej niezwiązanej bezpośrednio z jej działalnością gospodarczą lub zawodową. Dla kwalifikacji osoby fizycznej jako konsumenta nie jest konieczne, by nie prowadziła ona w ogóle działalności gospodarczej lub zawodowej, by nie była przedsiębiorcą. Istotne jest natomiast

to, aby dokonywana przez nią, konkretna czynność prawna, która ma przesądzać o jej kwalifikacji jako konsumenta w ramach danego stosunku prawnego, nie dotyczyła bezpośrednio jej ewentualnej działalności gospodarczej. Konsumentem można być bowiem wyłącznie w zakresie czynności prawnych niezwiązanych bezpośrednio z własną działalnością gospodarczą lub zawodową. Decyduje o tym brak związku danej czynności z wymienioną działalnością, a nie to, czy taka działalność jest w ogóle prowadzona przez osobę dokonującą czynności prawnej. Punktem odniesienia przy ocenie związku czynności prawnej z prowadzoną przez przedsiębiorcę działalnością gospodarczą, jako bezpośredniego lub pośredniego, są konkretne okoliczności sprawy istniejące w chwili czynności. Właściwe dla jej dokonania są kryteria rodzaju czynności prawnej i jej przedmiotu, typowego charakteru czynności ze względu na prowadzoną działalność gospodarczą, przeznaczenia nabywanego towaru lub usługi dla celu bezpośrednio lub pośrednio związanego z działalnością gospodarczą.

W ocenie Sądu Apelacyjnego nie sposób przyjąć, że środki z kredytu, które w sumie stanowiły kwotę ponad 2.000.000 zł zostały przeznaczone na cele konsumpcyjne. Biorąc pod uwagę całokształt okoliczności niniejszej sprawy, w szczególności obejmujących budowę stadniny dla koni, hodowanie koni, zakup samochodu ciężarowego do transportu koni, założenie klubu jeździeckiego czy wreszcie wybudowanie w sumie 8 domów i sprzedaż 7, ze środków częściowo albo i w całości pochodzących z zaciągniętego kredytu, należy stwierdzić, że powyższe przedsięwzięcia miały niewątpliwie związek z prowadzoną przez powódkę działalnością gospodarczą. Kwota uzyskana przez powódkę na podstawie aneksu z 8 sierpnia 2008 r. do umowy z 15 listopada 2007 r., przeznaczona rzekomo na potrzeby konsumpcyjne, została w istocie przeznaczona na budowę domów dla dzieci, które następnie zostały sprzedane w stanie surowym, a kwota uzyskana ze sprzedaży została przeznaczona na częściową spłatę zadłużenia. Powódka od 1 stycznia 1999 r. prowadziła działalność gospodarczą pod firmą Usługi [...] B.M., której przedmiotem były: roboty budowlane związane ze wznoszeniem budynków mieszkalnych i niemieszkalnych. Argumentacja powódki jakoby w momencie podjęcia decyzji o rozpoczęciu budowy domów dla dzieci księgowy poradził jej, aby w celu otrzymywania zwrotu z podatku VAT za materiały budowlane rozpoczęła prowadzenie działalności gospodarczej - Usługi [...], nie została przez Sąd Apelacyjny zaakceptowana, a zaciągnięty kredyt został uznany za niemający celu konsumpcyjnego. Skoro powódka nie zawarła umowy kredytowej jako konsumentka, to nie może korzystać z ochrony, którą w art. 385¹ k.c. ustawodawca przewidział dla konsumentów. Art. 385⁵ k.c. nie ma w sprawie zastosowania, gdyż dodany został ustawą z 31 lipca 2019 r. (Dz.U. poz. 1495 ze zm.), która weszła w życie 1 stycznia 2021 r. i nie stosuje się go do umów zawartych przed 1 stycznia 2021 r.

W tym stanie rzeczy ocenę pozostałych zarzutów apelacji Sąd Apelacyjny uznał za zbędną.

W skardze kasacyjnej od wyroku Sądu Apelacyjnego z 11 stycznia 2022 r. powódka zarzuciła, że orzeczenie to zostało wydane z naruszeniem prawa materialnego, tj.: - art. 385¹ § 1 k.c. w zw. z art. 385² k.c. przez uznanie, że status powódki jako konsumenta podlega badaniu z uwzględnieniem okoliczności, jakie zaistniały po zawarciu umowy kredytu, podczas gdy oceny statusu proferenta jako konsumenta dokonuje się według stanu z chwili zawarcia umowy, a okoliczności, które zaistniały po jej zawarciu nie mają znaczenia dla dokonania tejże oceny; - art. 58 § 1 k.c. w zw. z art. 353¹ k.c. przez ich błędną wykładnię i uznanie, że status powódki jako przedsiębiorcy zwalnia Sąd od badania, czy umowa kredytu jest ważna i wykonalna, pomimo powoływania się przez powódkę na nieważność umowy, oraz pomimo obowiązku uwzględnienia nieważności czynności prawnej z urzędu, jeżeli taka nieważność ma wpływ na wynik sprawy, co stanowiło nierozpoznanie istoty sprawy.

Powódka wniosła o uchylenie zaskarżanego wyroku w całości i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania.

Pozwany wniósł o oddalenie skargi kasacyjnej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Z art. 398¹³ § 1 k.p.c. wynika, że Sąd Najwyższy przy rozpoznawaniu skargi kasacyjnej jest związany podstawami zaskarżania, których zasadność bada w jego granicach. Powódka nie zgłosiła w skardze żadnych zarzutów, które by odnosiły się do przebiegu postępowania dowodowego i mogły rzutować na niemożliwe do bezpośredniego zakwestionowania ustalenia faktyczne, a w ramach podstawy naruszenia prawa materialnego nie powołała się na naruszenie przez Sąd Apelacyjny art. 22¹ k.c., w którym ustawodawca ustalił definicję konsumenta, a jej odniesienie do powódki przez Sąd Apelacyjny zadecydowało o uznaniu, że powódka przy zawieraniu umowy kredytowej z pozwanym i następnie jej aneksowaniu nie występowała jako konsumentka.

Status strony czynności jako konsumenta nie podlega ocenie *in abstracto*, lecz w relacji do konkretnej czynności prawnej, a przypisaniu go kontrahentowi przedsiębiorcy decyduje cel, w jakim dokonuje on czynności z przedsiębiorcą, który ma być niezwiązany z działalnością gospodarczą lub zawodową owego kontrahenta (zob. wyroki Sądu Najwyższego z 27 maja 2022 r., II CSKP 314/22, OSNC-ZD 2022, nr D, poz. 50, z 13 czerwca 2012 r., II CSK 515/11, z 3 października 2014 r., V CSK 630/13, OSNC 2015, nr 7-8, poz. 96, z 18 kwietnia 2023 r., II CSKP 914/22, z 28 marca 2024 r., II CSKP 1605/22, z 8 marca 2024 r., II CSKP 85/24).

Jak wyjaśnił Sąd Najwyższy w wyroku z 6 września 2024 r., II CSKP 964/23, w zbliżony sposób kryterium to jest ujmowane na tle art. 2 lit. b dyrektywy 93/13, implementowanej w art. 385¹ i n. k.c. Według tego przepisu konsumentem jest każda osoba

fizyczna, która zawierając umowę działa w celach niezwiązanych z handlem, przedsiębiorstwem lub zawodem (zob. wyrok Trybunału Sprawiedliwości UE z 3 września 2015 r., C-110/14, Horațiu Ovidiu Costea przeciwko SC Volksbank România SA, ECLI:EU:C:2015:538). Rozstrzygające znaczenie ma zatem kryterium funkcjonalne, sprzężone z oceną, czy zawarcie umowy, z uwzględnieniem jej celu, wpisuje się w działalność niezwiązaną z wykonywaniem handlu, zawodu lub prowadzeniem przedsiębiorstwa. Badając tę kwestię, sąd powinien uwzględnić wszystkie okoliczności sprawy, które mogą być pomocne w oznaczeniu celu nabycia towaru lub usługi stanowiących przedmiot umowy. W przypadku umów kredytowych istotne znaczenie ma w tej mierze przeznaczenie (sposób wykorzystania) pożyczonego kapitału (por. wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z 8 czerwca 2023 r., C-570/21, I.S., K.S. przeciwko YYY.S.A., ECLI:EU:C:2023:456).

Uzupełnione przez Sąd Apelacyjny ustalenia faktyczne dotyczą – wbrew sugestiom w skardze kasacyjnej – nie tylko okresu, w którym powódka wykonywała już zobowiązania z umowy kredytowej, lecz także okresu poprzedzającego zawarcie tej umowy, jak i bieżącego dla jej zawarcia. Celem pozyskania środków z kredytu udzielonego powódce przez pozwanego była spłata wcześniej zaciągniętych przez nią kredytów po stosunkowo długim okresie ich spłacania i w warunkach, gdy pewne środki, które z nich pochodziły zostały już zużyte na stworzenie domu dla powódki i członków jej rodziny. Przy okazji remontu części zakupionego obiektu i już po jego zakończeniu powódka inwestowała w rozwój rodzinnego przedsiębiorstwa powstałego obok zabudowań mieszkalnych, które finalnie osiągnęło znaczące rozmiary. O przewadze niekonsumpcyjnego celu kredytu świadczy też jego wysokość. Pozyskana przez powódkę kwota znacząco przewyższa wysokość kredytów zaciąganych przez konsumentów w latach 2007-2008 i to nawet przy uwzględnieniu najpoważniejszego wydatku konsumpcyjnego jakim był i jest zakup nieruchomości na cele mieszkalne.

Okoliczność, iż określonemu postanowieniu umownemu przyznaje się w obrocie konsumenckim abuzywny charakter nie ma bezpośredniego przełożenia na ocenę jego skutków w relacjach pozbawionych konsumenckiego charakteru; nie wyłącza to jednak możliwości uznania tego postanowienia – z racji jego cech – poza obrotem konsumenckim za sprzeczne z naturą stosunku prawnego (art. 58 § 1 k.c. w zw. z art. 353¹ k.c.) lub godzące w zasady współżycia społecznego (art. 58 § 2 k.c.). Bezzasadnie powódka zarzuca, jakoby Sąd Apelacyjny przyjął, że jej status jako przedsiębiorcy zwalnia go od badania, czy umowa kredytu jest ważna i wykonalna, pomimo powoływania się przez powódkę na nieważność umowy, oraz pomimo obowiązku uwzględnienia nieważności czynności prawnej z urzędu. Oceny umowy kredytowej w płaszczyźnie jej zgodności z prawem dokonał już bowiem Sąd Okręgowy, który wyraźnie opowiedział się za stanowiskiem, że umowa kredytowa zawarta przez strony nie jest sprzeczna z prawem, a zatem brak jest podstaw do ustalenia, że nie została ważnie

zawarta (art. 58 § 1 k.c.). Sąd Okręgowy stanowczo też stwierdził, że umowa kredytu indeksowanego do waluty obcej mieściła się w ogólnej konstrukcji umowy kredytu bankowego i stanowiła możliwy jej wariant (art. 353¹ k.c. w związku z art. 69 pr. bank.), co nadto jeszcze potwierdził ustawodawca przed 26 sierpnia 2011 r. przez zmianę art. 69 pr. bank. i dodanie w tym przepisie ust. 3. Tej oceny Sąd Apelacyjny nie podważył, natomiast zakwestionował możliwość oceny wybranych klauzul umownych jako abuzywnych, co mogło wpłynąć na związanie stron tymi postanowieniami albo szerzej – całą umową, gdyby powódkę uznać za konsumenta w relacji do pozwanego.

Mając powyższe na uwadze, na podstawie art. 398¹⁴ oraz – co do kosztów postępowania – art. 108 § 1, art. 98 § 1, 1¹ i 3 k.p.c. w zw. z art. 398²¹ i art. 391 § 1 k.p.c., § 2 pkt 6 w związku z § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz.U. z 2023 r., poz. 1964), orzeczono jak w sentencji.

Grzegorz Misiurek

Marta Romańska

Dariusz Zawistowski

(R.N.)

[a.ł])